

Ružička, M.: Krajinoekologické plánovanie – LANDEP I: Systémový prístup v krajinnej ekológii. Bratislava: Biosféra, 2000, 119 s. ISBN 80-968030-2-6.

Ružičková, J., Lehotská, B., Ďugová, O., Gombíková, Z., Haceková, Z., Janitor, A., Kalivodová, E., Moravčíková, Z., Nevřelová, M., Petrovič, F.: Vybrané terestrické biokoridory a biocentrá v kontaktnej zóne Trnavskej pahorkatiny a Ma-

lých Karpát. Bratislava: UK, 2011, 204 s. ISBN 978-80-223-2776-3.

Štefunková, D., Dobrovodská, M., Kanka, R., Krnáčová, Z., Bezák, P., Boltžiar, M., David, S., Dramstad, W., Ďugová, O., Fjellstad, W., Gajdoš, P., Halada, L., Hreško, J., Izakovičová, Z., Kalivoda, H., Kalivodová, E., Kenderessy, P., Krištín, A., Majzlan, O., Moyzeová, M., Petrovič, F., Stašiov, S., Šteffek, J., Vagačová, M.: Atraktivita

malokarpatskej krajiny s dôrazom na historické agrárne štruktúry a biodiverzitu. Bratislava: ÚKE SAV, 2011, 200 s. ISBN 987-80-89325-22-1.

Doc. Mgr. Ivan Baláž, PhD.,
ibalaz@ukf.sk

Katedra ekológie a environmentalistiky Fakulty prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

Popularizačné aktivity Ústavu krajinnej ekológie SAV

Cieľom popularizačných aktivít pracovníkov Ústavu krajinnej ekológie SAV (Ústav) je prezentovať krajinu ako životný priestor človeka a všetkých organizmov, ktorý si musíme vážiť, nakoľko je vo svojej podstate konkrétne vymedzený a ohrozený. Podujatiami, ktoré organizujeme, sa snažíme informovať širokú odbornú aj laickú verejnosť, akým spôsobom sa dajú výsledky vedeckého výskumu aplikovať do praxe, do každodenného života. Ovplyvniť ľudské vedomie, hodnotovú orientáciu si vyžaduje nielen dostatok vedeckých argumentov, ale predovšetkým jednoduché a zrozumiteľné vyjadrovanie. Náš odborný výrazový slovník sa preto snažíme modifikovať a prispôbiť všetkým vekovým a vzdelanostným kategóriám, aby sa téma krajiny a krajinoekologického výskumu stala „čitateľnou“ pre široké spektrum ľudí.

Aktivity, ktoré v tejto oblasti pripravujeme už viac ako 20 rokov, môžeme rozdeliť do 5 okruhov:

Odborno-popularizačné podujatia

Pre predstaviteľov samospráv, štátnej správy a záujmových organizácií, pre širokú odbornú a laickú verejnosť, takisto pre študentov pravidelne organizujeme odborné semináre a pracovné workshopy, na

ktorých prezentujeme výsledky krajinoekologického výskumu. Medzi najvýznamnejšie pravidelné podujatia patria: Týždeň vedy Európskej únie (2005, Suchá nad Parnou; 2006, Trnava), Svetový deň životného prostredia (2007, Smolenice), Týždeň vedy a techniky na Slovensku (2007, 2008 a 2011, Bratislava; 2009, Trnava a Zvončín; 2012, Suchá nad Parnou; 2013, Smolenice), Deň Zeme (2013, 2014, Bratislava) a i. Pre poľovníkov a širokú verejnosť sme spoluorganizovali podujatia Krajina rukami poľovníkov (2011, Suchá nad Parnou), Mladé stromy pre Slovensko v rámci cyklu Veda, krajina a životné prostredie (2013, Trnava), pre občanov Svätého Jura, Hriňovej a Liptovskej Tepličky sme usporiadali niekoľko odborných prednášok na tému zachovania tradičnej poľnohospodárskej krajiny (2010 a 2011) a i.

Popularizácia vedy v masmédiách

Vedu popularizačnou formou sa snažíme propagovať v rôznych novinách, rozhlase a televízii, ale aj v odbornopopularizačných časopisoch ako sú *Enviromagazín*, *Správa SAV*, *SEKOS BULLETIN*, tiež na webových stránkach SAV a Ústavu. V roku 2011 bol vo verejno-právnom vysielaní Rozhlasu a televízie

Slovenska odvysielaný odbornopopularizačný film *Vráť krajine čas* v rámci cyklu *Spektrum Vedy*, na tvorbe ktorého sa podieľali naši pracovníci.

Vzdelávanie a zvyšovanie environmentálneho povedomia detí a mládeže

Problematika environmentálnej výchovy a vzdelávania patrí v súčasnosti ku kľúčovým otázkam v stratégii starostlivosti o krajinu a životné prostredie. Pre základné školy pripravujeme propagačné materiály – informačné letáky, postery a plagáty na tému *Krajina, jej využitie a ochrana*. Potreba tvorby edukačného materiálu vyplynula z výsledkov výskumu realizovaného vo vybraných základných školách, v ktorých nedostatok edukačného materiálu pre environmentálnu výchovu naďalej pretrváva. Učitelia prejavili záujem predovšetkým o vizuálne pomôcky. Vo výučbe si svoje uplatnenie našiel aj pedagogický manuál *Učíme sa navzájom* (Cibira, Izakovičová, Moyzeová a kol., 2005) a náučný film *Krajina a jej udržateľný rozvoj*, ktoré sme spracovali v spolupráci so Základnou školou v Suchovej nad Parnou, Základnou školou Alexandra Dubčeka v Bratislave a Centrom voľného času Bratislava-Staré Mesto. V rámci vzdelávania mládeže sme sa podieľali na odbornej príprave ekologickeho kurzu na Kunovskej priehrade (2012, Senica) a odborného seminára v Centre voľného času (2009, Bratislava-Staré Mesto) a i.

Výstavy a filmové festivaly

Patria k nim napríklad pravidelné výstavy a filmové festivaly ako sú Agrokomplex, CONECO, Fórum pedagogiky, Noc výskumníkov, Ekotopfilm, Envirofilm, Agrofilm, Ekofotografia, ale aj jednorazové podujatia, napr. Audiovizuálny Festival krajiny (2009, Smolenice). Na výstavách pravidelne prezentujeme výsledky krajinnoekologického výskumu pre verejnosť. Každá výstava má svoju ústrednú tému. Či už ide o krajinné plánovanie, ochranu biodiverzity, hodnotenie prírodného kapitálu a ekosystémových služieb alebo hodnotenie kvality životného prostredia a udržateľný rozvoj. Témy vyberáme tak, aby sme prezentovali nielen teoreticko-metodologické aspekty výskumu, ale predovšetkým možnosti ich aplikácie v praxi – v územnom plánovaní, pozemkových úpravách, ochrane prírody a pod. V roku 2007 sme vypracovali dve videá (*Krajina a jej zložky a Reprezentatívne geoeosystémy Slovenska, teória a prax*) a v roku 2009 jedno DVD (*Krajina a jej trvalo udržateľný rozvoj*). Vo filmovej súťaži *Týká sa to také tebe* v Uherskom Hradišti v roku 2011 bol tento film ocenený diváckou cenou a v roku 2010 získal tiež ocenenie na medzinárodnej filmovej súťaži Agrofilm v Nitre.

Aplikácie vedeckých poznatkov do praxe

Ako príklad uvedieme konkrétne aktivity zamerané na zvyšovanie kvality životného prostredia v sídlach Suchá nad Parnou a Zvončín. Pracovníci Ústavu v nich realizovali výsadbu modelových prvkov územného systému ekologickej stability (ÚSES), pomohli vybudovať prírodné environmentálne laboratórium a v obci Zvončín Ekopark (2005).

Hlavným dôvodom výberu modelových lokalít bola skutočnosť, že sme chceli prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v sídlach s poľnohospodárskou funkciou a nízkym stupňom ekologickej stability. Bola to pre nás výzva na realizáciu aktivít spojených s výsadbou mo-

Deň Zeme pod názvom Kreslíme prírodu; pracovníci Ústavu s deťmi z Materskej školy na Macharovej ulici v Bratislave (2014). Foto: Monika Drábová

Týždeň vedy a techniky na Slovensku – Veda pre prax – posterová prezentácia s časopismi a ďalšími propagačnými materiálmi (Smolenice, 2013). Foto: Edita Adamčeková

delových prvkov ÚSES jednak v intraviláne, ako aj v extraviláne obcí. Rovnako silným motivačným prvkom bola skutočnosť, že obidve obce disponujú ľudským potenciálom ochotným zapojiť sa do plánovaných aktivít. Z realizovaného sociologického prieskumu (Moyzeová, 2004) boli podľa slov starostu obce Suchá nad Parnou obyvatelia obce hodnotení ako veľmi aktívni, ochot-

ní zapájať sa do aktivít organizovaných obcou, ale aj miestnou školou a záujmovými organizáciami. Ako veľmi aktívni boli vyhodnotení tiež členovia poľovníckeho združenia Zelený háj, ktorí sa zapojili aj do výsadby prvkov ÚSES a poskytli nielen personálne, ale aj technické vybavenie. Starosta obce pre výsadbu vegetácie poskytol pozemky i pracovníkov zamestnávaných na

verejno-prospešné práce. Obec sa zaviazala zabezpečiť po ukončení výsadby starostlivosť o nové prvky. Aj učitelia a žiaci miestnej základnej školy, Farský úrad v Suchej nad Parnou a Sociálne zariadenie Anjel vo Zvončine prispeli k úspešnej realizácii výsadby vegetácie, čím sa aktívne zapojili do skvalitnenia svojho životného prostredia.

* * *

Za mnohé popularizačné aktivity boli pracovníci Ústavu viackrát ocenení. Ocenenia získali jednak na akademickej pôde (Cena SAV za popularizáciu v roku 2001 a 2009), ale aj z rúk ministra životného prostredia (2002).

Ďalšie ocenenia dosiahli za expozície na výstavách (Incheba v rokoch 2003 a 2004; Zlatý kosák na Agrokomplexe v rokoch 2007 a 2012), osobitné uznanie za najlepší vzdelávací program (Ústredná rada Akadémie vzdelávania v roku 2005), ale aj dve Ceny Literárneho fondu (2007).

Cieľom našich popularizačných aktivít je prispieť k zmene životného štýlu s preferenciou udržateľného spôsobu života. Bojovať proti silnejúcemu individualizmu, konzumnému spôsobu života a neudržateľným vzorcom spotreby. Snažiť sa prispieť k solidarite, spolupatričnosti, vzájomnej pomoci a úcte k prírodným zdrojom a k životnému prostrediu.

Literatúra

Cibira, P., Izakovičová, Z., Moyzeová, M. a kol.: Učíme sa navzájom. Wir lernen einander. Manuál. Handbuch. Bratislava: Ústav krajiny ekológie SAV, 2005, 160 s.
Moyzeová, M.: Hodnotenie vplyvov na ekologickú štruktúru krajiny v podmienkach hospodársky intenzívne využívaného regiónu. Dizertačná práca. Bratislava: ÚKE SAV, 2004, 151 s.

RNDr. Milena Moyzeová, PhD.,

milena.moyzeova@savba.sk

Edita Adamčeková,

edita.adamcekova@savba.sk

Ústav krajiny ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava

Päťdesiate výročie krajinoekologického výskumu na Slovensku

Smolenický zámok privítal 1. decembra 2014 krajiných ekologov takmer z celého Slovenska a aj z Českej republiky, aby si spoločne pripomenuli významné jubileum založenia Ústavu krajiny ekológie Slovenskej akadémie vied (ÚKE

SAV). Oslava sa síce uskutočnila v mesačnom predstihu, ale významné výročia sa zvyknú pripomínať skôr. Akademické pracovisko prešlo za päťdesiat rokov neľahkými obdobiami. Počas svojej existencie až trikrát zmenilo svoj názov: Ústav

biológie krajiny, Ústav experimentálnej biológie a ekológie (v ňom bývalý Ústav biológie krajiny figuroval ako Sekcia ekológie s viacerými oddeleniami) a posledný názov Ústav krajiny ekológie. Vystriedalo sa v ňom vyše 270 pracovníkov, dnes tu pracuje viac ako 50. Svoje pracoviská mal rozložené takmer po celom Slovensku: Bratislava, Nitra, Východná, Banská Štiavnica, Košice a Staré Hory. V súčasnosti platia už len prvé tri.

Na oslave sa zúčastnili, okrem súčasných pracovníkov ÚKE SAV, mnohí jeho bývalí zamestnanci, ktorí dnes pôsobia predovšetkým ako pedagógovia na rôznych vysokých školách. Nechýbali ani dôchodcovia, ktorí zažili vznik a rozvoj tohto pracoviska. Pozvanie prijali viacerí vzácni hostia: dvaja poslanci NR SR – prof. Dušan Čaplovič a JUDr. Pavol Hrušovský, Dr. h. c. prof. Štefan Luby, bývalý predseda SAV a viceprezident Európskej akadémie vied a umení, prof. Pavol Šajgalík, podpredseda SAV, prof. Karol Mičieta, rektor Univerzity Komenského v Bratislave, doc. Ivan Baláž, prorektor Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, doc. Branko Slobočník, dekan Fakulty ekológie a

Prvý riaditeľ ÚKE SAV Dr. h. c. prof. Milan Ružička zaujal publikum svojimi osobnými pocitmi a postrehmi (Smolenický zámok, 2014). Foto: Viktória Miklósová